

Sazkar Peşrev

Ney

Dimitri **Kantemiroğlu**

Usûlü : **Hâvî** [64 / 4]

1 . *H a n e* / (*Hane-i Evvel*) / (*Serhane*)

SON (temmet)

Dimitri Kantemiroğlu

(Dimitrie Cantemir)

[1673 - 1723]

Kantemiroğlu, asıl adı dimitrie cantemir. Rusça Dmitri Konstantinoviç Kantemir, Türkçe Dimitri Kantemiroğlu (d. 5 Kasım 1673, Orhei ya da Fâlcui, Boğdan- ö. 1 Eylül 1723, Dmitrovka, Harkov yakınları, Rus Çarlığı), Osmanlı tarihi ve müziği üzerine önemli kitaplar yazmış devlet ve bilim adamıdır. Ünlü Rumen-Rus ailesi Kantemirlerin en önemli üyesidir. Boğdan voyvodalığından (1710-11) sonra Rusya'da I.Petro'nun (Büyük) başdanışmanı olmuştur.

Dimitri Kantemiroğlu Edebi Kişiliği Osmanlı Saray Türk Musikisi – Müziğine Katkıları İstanbul'da yaşadığı dönemde ney üflediği de söylenen Kantemiroğlu, saz çalmanın kazandırdığı bilgilerle, Türk müziğinin kuramsal temelini kısa zamanda öğrendi. O dönemde, kuramsal konuları en iyi bilenlerden biriydi. Müzik meraklısı olan Hazine-i Hümayun müdürü İsmail Efendi ile saray hazinedarı Latif Çelebi'nin ısrarlarıyla ünlü kitabını yazdı.

Kısaca Dimitrie Cantemir Edvarı diye anılan, Kitab-ı İlmü'l-musiki ala vecih'l-hurufat (Müsikiyi Harflerle Tespit ve İcrâ İlminin Kitabı) adlı kitap iki bölümden oluşur.

Birinci bölümde makamlar, perdeler, usuller üstüne müzik teorisi bilgilerini, ikinci bölümde ise 16. -17. yüzyıla ait, arasında kendi bestelerinin de bulunduğu toplam 349 bestenin notasını verir.

Kitap Osmanlı padişahı II. Ahmet'e sunulmuştur. Kantemiroğlu'nun kitabında yer alan besteleri kendi buluşu olan bir müzik notasyonu ile kaydetmesi sayesinde birçok besteyi yok olmaktan kurtarmıştır.

Türkiye'deki çağdaş müzikoloji çalışmalarında, Kantemiroğlu'nun önemine ilk kez dikkat çeken Rauf Yekta Bey oldu. 1912'de Şehbal dergisinde yayımladığı iki yazı ile Kantemiroğlu'nun biyografisini sundu. Hüseyin Sadeddin Arel de aynı dergide bu edvarı yayımlayarak yapıt üstüne açıklamalarda bulundu. O. Wright, Yalçın Tura ve Rumen müzikolog Eugenia Popescu-Judet, Kantemiroğlu hakkında pek çok çalışma yaptılar. Bunlardan biri 1999 (Popescu-Judet'in çalışması) , diğeri 2000 (Yalçın Tura'nın çalışması) yılında Türkiye'de yayımlandı .

Dimitri Kantemiroğlu, Edebi kişiliği

Dimitri Kantemiroğlu İstanbul'da yaşadığı süre (1687-1710) boyunca sadece Türk müziği değil, tarih, siyaset, felsefe ve din konularında da birçok kitap yazdı. Rumence/Rumca yazdığı Divanul sau Gâlceava Înțeleptului cu lumea sau Giudețul suftelului cu trupul (1698) (Vücutla Ruh Arasındaki Anlaşmazlık Konusunda Ulaşılan Hükümün Divanı) felsefi bir kitaptır. Istoria ieroglică (1705) Rumence yazılmış ilk roman olarak bilinir. Rusya'dayken yazarlığa devam eden Kantemiroğlu 1714-1716 yılları arasında Osmanlı tarihi hakkında Latince bir kitap hazırladı. Batı'da Osmanlı Devleti konusunda oluşan ön yargıların büyük kısmına bu kitabın sebep olduğu ileri sürülmüştür.

Kitap, Avrupa devletlerine Türkler'i yenilgiye uğratmak için hayatı önem taşıyan siyasal ve askeri öğütler içermekteydi. Çar Büyük Petro kitabın bir an önce Rusça'ya çevrilmesi için emir verdi. Kitap daha sonra 1734 yılında İngiltere'de, 1743 yılında da Fransa'da yayımlandı. İngiltere Kraliçesi Caroline'ın uzun süre bu kitabı başucundan ayırmadığı söylenir.

1714 yılında Berlin Kraliyet Akademisi'nin isteği üzerine Kantemiroğlu Boğdan'ı coğrafi, etnik ve ekonomik açıdan tanıtan Descriptio Moldaviae (Boğdan'ın Tasviri) kitabını yazdı, Boğdan'ın tarihteki ilk haritasını hazırladı. Roma-Cermen İmparatoru VI. Karl, hizmetleri karşılığında Kantemiroğlu'nu Roma-Cermen Prensi sıfatıyla onurlandırdı.

Hâvi Usûlü

*) Arapça'da "ihtiva eden, içeren" anlamına gelen kelime, bünyesinde muhtelif zamanlı usullerin yer aldığı altmış dört zamanlı bir usulün adıdır. İki adet dört zamandan sonra iki adet altı zamanın ve ardından yedi adet dört zamana bir nîmhafif (dört tane dört zaman) usulünün veya diğer bir ifadeyle başta iki sofyanı iki yürük semâi ve ardından yedi sofyan ile bunlara bir nîm-hafifin (dört sofyan) eklenmesinden meydana gelmiştir. Usule başka bir gözle bakıldığında, değişik şekillerde sıralanmış ilk otuz iki zamanın ardından bir fer' usulü ile bunu takip eden bir nîm-hafif usulünün birleşmesinden oluştuğu görülür. 64/4'lük ikinci ve 64/2'lik üçüncü mertebeleri kullanılmıştır. Daha çok kullanılan 64/2'lik mertebesine "ağır hâvi" adı verilmiştir. Usulün eski yapısı, özellikle üçüncü mertebede bazı vuruşların vellelendirilmesiyle zaman içinde birtakım değişikliklere uğramıştır.

*) Hâvi usulü peşrevlerde ve I. bestelerde kullanılmıştır. Bu usul ile ölçülmüş I. bestelerin her hânesi birer usuldür. Hânenin ilk otuz iki zamanında mısra, bunu takip eden otuz iki zamanda, yani fer' usulünün başından itibaren ise terennüm kısmı başlar. Terennüm sonunda mısra tekrarı yoktur.

Kaynak :

1) ' Türk Musikisinde Usuller ve Kudüm ', M. Hurşit UNGAY

2) ' Türk Müsiki Nazariyatı ve Usülleri-Kudüm Velleleri ' İsmail Hakkı ÖZKAN [1941- 2010]

Hâvi Darb Usûlü

[64 / 4] mertebesi

- 1 . Darb : (Dü-Üü-Üü-Üm) / [4 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 2 . Darb : (Te-Ee) / [2 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 3 . Darb : (Ke -Ee) / [2 Zamanlı ve Zayıf]
- 4 . Darb : (Düm) / [1 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 5 . Darb : (Tek) / [1 Zamanlı ve Zayıf]
- 6 . Darb : (Te) / [1/2 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 7 . Darb : (Ke) / [1/2 Zamanlı ve Zayıf]
- 8 . Darb : (Düm) / [1 Zamanlı ve Zayıf]
- 9 . Darb : (Te-Ee-Ee-Ek) / [4 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 10 . Darb : (Dü-Üü-Üü-Üm) / [4 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 11 . Darb : (Te-Ee) / [2 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 12 . Darb : (Ke -Ee) / [2 Zamanlı ve Zayıf]
- 13 . Darb : (Te-Ee) / [2 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 14 . Darb : (Ke -Ee) / [2 Zamanlı ve Zayıf]
- 15 . Darb : (Dü-Üü-Üü-Üm) / [4 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 16 . Darb : (Te-Ee) / [2 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 17 . Darb : (Ke -Ee) / [2 Zamanlı ve Zayıf]
- 18 . Darb : (Te-Ee) / [2 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 19 . Darb : (Ke -Ee) / [2 Zamanlı ve Zayıf]
- 20 . Darb : (Düm) / [1 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 21 . Darb : (Tek) / [1 Zamanlı ve Zayıf]
- 22 . Darb : (Te) / [1/2 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 23 . Darb : (Ke) / [1/2 Zamanlı ve Zayıf]
- 24 . Darb : (Düm) / [1 Zamanlı ve Zayıf]
- 25 . Darb : (Te-Ee-Ee-Ek) / [4 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 26 . Darb : (Dü-Üm) / [2 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 27 . Darb : (Dü-Üm) / [2 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 28 . Darb : (Te) / [1/2 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 29 . Darb : (Ke) / [1/2 Zamanlı ve Zayıf]
- 30 . Darb : (Te) / [1/2 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 31 . Darb : (Ke) / [1/2 Zamanlı ve Zayıf]
- 32 . Darb : (Dü-Üü-Üü-Üm) / [4 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 33 . Darb : (Te-Ee) / [2 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 34 . Darb : (Ke -Ee) / [2 Zamanlı ve Zayıf]
- 35 . Darb : (Dü-Üm) / [2 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 36 . Darb : (Dü-Üm) / [2 Zamanlı ve Zayıf]
- 37 . Darb : (Te-Ek) / [2 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 38 . Darb : (Te) / [1 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 39 . Darb : (Ke) / [1 Zamanlı ve Zayıf]
- 40 . Darb : (Dü-Üm) / [2 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 41 . Darb : (Te-Ek) / [2 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 42 . Darb : (Te) / [1 Zamanlı ve Zayıf]
- 43 . Darb : (Ke) / [1 Zamanlı ve Zayıf]
- 44 . Darb : (Dü-Üm) / [2 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 45 . Darb : (Ta-Aa) / [2 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 46 . Darb : (He-Ek) / [2 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 47 . Darb : (Te) / [1 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 48 . Darb : (Ke) / [1 Zamanlı ve Zayıf]
- 49 . Darb : (Te) / [1 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 50 . Darb : (Ke) / [1 Zamanlı ve Zayıf]
- 51 . Darb : (Dü-Üm) / [2 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 52 . Darb : (Te-Ek) / [2 Zamanlı ve Zayıf]
- 53 . Darb : (Te-Ee-Ee-Ek) / [4 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 54 . Darb : (Dü-Üm) / [2 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 55 . Darb : (Te-Ek) / [2 Zamanlı ve Zayıf]
- 56 . Darb : (Te-Ee-Ee-Ek) / [4 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 57 . Darb : (Dü-Üm) / [2 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 58 . Darb : (Te-Ek) / [2 Zamanlı ve Zayıf]
- 59 . Darb : (Dü-Üm) / [2 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 60 . Darb : (Dü-Üm) / [2 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 61 . Darb : (Ta-Aa) / [2 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 62 . Darb : (He-Ek) / [2 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 63 . Darb : (Te) / [1 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 64 . Darb : (Ke) / [1 Zamanlı ve Zayıf]
- 65 . Darb : (Te) / [1 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 66 . Darb : (Ke) / [1 Zamanlı ve Zayıf]